

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Muu, mikä? [Järjestöverkosto (58 järjestöä)]

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Kyllä [Ehdotus on tarkoituksenmukainen. Ehdotuksella katetaan alueiden ja kuntien yhteistyön vaatimus, edistetään alueellista tasa-arvoa, palveluiden tasapuolisuutta ja voidaan kehittää alueen opiskelijoiden hyvinvointia laaja-alaisesti. Ehdotuksella tuetaan myös alueellista hyvinvoinnin edistämistyötä, kun esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön puitteissa voidaan tehdä yhteistyötä yli kuntarajojen opiskeluhuollon puitteissa.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Hyvinvointialueella [Hyvinvointialue voi tässä toimia vastuutahona. Alueella on sekä resursseja että mahdollisuuksia olla kuntiin yhteydessä ja luoda kestävät rakenteet usean kunnan yhteistyölle sekä sitoa toiminta maakunnallisiin strategioihin.]

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä [Esitys on tarkoituksenmukainen. Hyvinvointisuunnitelmien laatiminen on tarkoituksenmukaista, sillä niihin voidaan kerätä kattavasti tietoa kohderyhmästä sekä hyvinvointia edistävästä toimista. Kunnilla on myös velvollisuus tiedottaa kuntalaisten hyvinvoinnista, ja siihen hyvinvointikertomukset ovat hyvä väline.]

3) Hyvinvointialueella tulisi olla alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma kokoaa yhteen kuntien suunnitelmat ja koko alueen kattavat toimet lasten - ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Alueellinen suunnitelma kuvaa myös yhteistyötä kuntien ja alueiden välillä, sekä yhteistyön muiden toimijoiden kanssa.

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu jatkossa sekä kunnille että alueille, niin että kunnissa tehtävän työn vastuu on kunnilla itsellään ja alueilla on koordinoiva rooli. Ehkäisevä päihdetyö sekä päihteiden puhekeskustelu esim. kouluterveydenhoitajan käynnillä on tärkeä osa opiskeluhoolltoa, sillä nuorten päihteiden kokeilu ja käyttö on suuri riski hyvinvoinnille ja terveydelle sekä nuorten tulevaisuudelle. Alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman tulisi ottaa huomioon, että ehkäisevän työn järjestämisvastuu on edelleen kunnilla, toisin kuin tulevaisuuden opiskeluhoollto sekä kuraattorit ja psykologit. Jotta ehkäisevä päihdetyö todella näkyisi kouluissa, tulisi alueellisessa suunnitelmassa ottaa huomioon kuntien rooli ehkäisevän päihdetyön järjestämisessä ja alueiden rooli sen koordinoimisessa.

Alueellisessa suunnitelmassa tulisi ottaa huomioon myös yhteistyövaatimus muiden kuin terveysalan ammattialisten, lastensuojelun ja opetuksen järjestäjän välillä. Alueellista suunnitelmaa tekemässä tulisi olla edustus myös vanhemmista, opiskelijoista, kansalaisjärjestöistä sekä nuorisotyöstä, joka myös kuuluu edelleen kunnille.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

Opiskeluhoolllossa tulee täyttyä vaatimus lähipalveluista. Myös muut, kuin kuntien tavalliset opetuksen järjestäjät, tulee ottaa tässä huomioon. Riippumatta koulutuksen järjestäjästä tulee lapsille ja nuorille suunnattujen palveluiden olla helposti saatavissa, matalalla kynnyksellä saavutettavissa sekä tasalaatuisia.

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhoolltopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahoolltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoolllosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Kyllä [Yksilöllisten sekä yhteisöllisten hyvinvoinnin- ja terveys palveluiden suhteen kokonaisuus on yhtenäinen, ja monella alueella on jo toimivia käytäntöjä. Huoli koskee kuitenkin koulukuraattoreita sekä psykologeja, jotka nyt siirtyvät osaksi alueellista työtä. Monella nuorelle koulun tiloissa oleva koulukuraattori, jolle pääsee helposti ja joka tuntee oman koulunsa asiat, on äärimmäisen tärkeä henkilö hyvinvoinnin ja koulumenestyksen kannalta. Koulukuraattorin kohdalla lähipalveluperiaate on ehto sille, että oppilaat todella saavat oikea-aikaista apua ja tukea. Kun kuraattorit integroidaan laajasti osaksi yleisiä terveyspalveluita, on vaarana, ettei lähipalveluperiaate toteudu kaikilta osin.]

Opiskeluhuollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuoja

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhuollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Ei kommenttia

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

Ei kommenttia

8) Opiskeluhuollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikojen puitteissa?

Muita huomioitanne [Emme ota kantaa tähän]

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhuoltopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitanne esityksestä?

On erittäin hyvä että lasten- ja nuorten suostumusta kysytään yhteydenotossa opiskelijahuoltoon. Esitys vakiinnuttaa käytännöt niin, että alueellisia eroavaisuuksia ei jatkossa ole. Se vahvistaa myös lasten ja nuorten osallisuutta, sekä kykyä arvioida omaa hyvinvointia.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidätkö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Kyllä, esitys on tarkoituksenmukainen [Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päävastuu ohjauksesta ja kehittämisestä on hyvä uudistus. THL vastaa myös hyvinvoinnin edistämisestä sekä ehkäisevästä päihdetyöstä, jotka molemmat linkittyvät opiskeluhuoltoon niin alueilla kuin kunnissakin. THL:llä on myös hyvä rakenteet olemassa näiden teemojen ohjauksessa.]

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

Vaikka opiskeluhuollon vastuu siirtyy kunnilta alueille, on oppilaiden lähiyhteisö silti kunnassa. Tästä syystä on tärkeää tehdä nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä lähellä nuoria ja niissä ympäristöissä, jossa se on luonnollista. Hyväksi koettuja käytäntöjä sekä hyviä verkostoja tulee viedä aluetasolle. Sen lisäksi rajapinnoista tulee huolehtia. Kouluilla ja oppilaitoksilla on usein hyvää yhteistyötä varhaiskasvatuksen, lastensuojelun, nuorisotoimen, työpajatoiminnan, poliisin, urheilu- ja liikuntaseurojen, järjestöjen, vanhempainyhdistysten, yritysten, alueyhdistysten ja harrastusryhmien kanssa. Yhteistyömalleja tulee vaalia, eikä niitä saa unohtaa alueellisia ratkaisuja tehdessä. Vaikka vastuuta opiskelijahuollosta otetaan nyt alueellisesti, tulee vuorovaikutuksen ja vuoropuhelun olla jatkuvaa koulujen, kuntien ja alueiden välillä.

Eloranta Annika
Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto